

บทที่ ๑๐

การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ ได้กล่าวถึงการจัดการศึกษาไว้ใน มาตรา ๒๒ ว่า “ต้องยึดหลักว่า ผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด” นั่นคือ เป็นการปฏิรูปการศึกษาที่ต้องมีการปฏิรูปการเรียนรู้ เพื่อเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ อันเป็นเป้าหมายสำคัญที่จะใช้เปลี่ยนแปลงการเรียนรู้ของผู้เรียนให้ สามารถพัฒนาที่ตัวผู้เรียนได้

นอกจากกระบวนการจัดการศึกษาจะต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตาม ธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพแล้ว ในมาตรา ๒๔ ยังได้กล่าวถึงกระบวนการเรียนรู้ที่มี ลักษณะสรุปได้ ดังนี้

๑. ต้องจัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจ ความถนัดและความแตกต่างของผู้เรียน
๒. ต้องฝึกทักษะกระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์และประยุกต์ใช้ เพื่อป้องกันและแก้ปัญหา
๓. ให้ผู้เรียนเรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติให้ทำได้ ทำเป็น
๔. ฝึกให้รักการอ่านและเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง
๕. ผสมผสานสาระความรู้ด้านต่างๆ อย่างสมดุล
๖. ปลุกฝังคุณธรรม ค่านิยม และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไว้ในทุกวิชา
๗. จัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อม สื่อการเรียน อำนวยความสะดวกให้ผู้เรียนเกิดการ เรียนรู้
๘. ใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้
๙. ผู้สอนและผู้เรียนอาจเรียนรู้ไปพร้อมกันจากสื่อและแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย
๑๐. พ่อแม่ ผู้ปกครอง และชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นได้ตลอดเวลา ทุกสถานที่

ความหมาย

การจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ หมายถึง การจัดการเรียน การสอนที่ผู้เรียนสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนตามธรรมชาติและเต็มความสามารถ

ดัชนีบ่งชี้การเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

ศูนย์พัฒนาคุณภาพการเรียนการสอน สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ได้ ให้ดัชนีบ่งชี้การเรียนแบบให้นักเรียนเป็นศูนย์กลางหรือเน้นนักเรียนเป็นสำคัญ ดังนี้

ดัชนีบ่งชี้การเรียนรู้ของนักเรียน

๑. นักเรียนมีประสบการณ์ตรง สัมพันธ์กับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
๒. นักเรียนฝึกปฏิบัติจนค้นพบความถนัดและวิธีการของตนเอง
๓. นักเรียนทำกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากกลุ่ม
๔. นักเรียนฝึกคิดอย่างหลากหลายและสร้างสรรค์จินตนาการ ตลอดจนได้แสดงออก อย่างชัดเจนและมีเหตุผล
๕. นักเรียนได้รับการเสริมแรง ให้ค้นหาคำตอบ แก้ปัญหา ทั้งด้วยตนเองและร่วมด้วย ช่วยกัน
๖. นักเรียนได้ฝึกค้นรวบรวมข้อมูลและสร้างสรรค์ความรู้ด้วยตนเอง
๗. นักเรียนเลือกทำกิจกรรมตามความสามารถ ความถนัดและความสนใจของตนเอง อย่างมีความสุข
๘. นักเรียนฝึกให้ตนเองมีวินัยและรับผิดชอบในการทำงาน
๙. นักเรียนฝึกประเมิน ปรับปรุงตนเอง และยอมรับผู้อื่น ตลอดจนสนใจใฝ่หาความรู้ อย่างถูกต้อง

ดัชนีบ่งชี้การสอนของครู

๑. ครูเตรียมการสอนทั้งเนื้อหาและวิธีการ
๒. ครูจัดสิ่งแวดล้อมและบรรยากาศที่ปลุกเร้า จูงใจและเสริมแรงให้นักเรียนเกิดการ เรียนรู้
๓. ครูเอาใจใส่ให้นักเรียนเป็นรายบุคคล และแสดงความเมตตาต่อนักเรียนอย่างทั่วถึง
๔. ครูจัดกิจกรรมและสถานการณ์ให้นักเรียนได้แสดงออกและคิดอย่างสร้างสรรค์
๕. ครูส่งเสริมให้นักเรียนฝึกคิด ฝึกทำ และฝึกปรับปรุงตนเอง
๖. ครูส่งเสริมกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากกลุ่ม พร้อมทั้งสังเกตส่วนดีและปรับปรุง ส่วนด้อยของนักเรียน

๗. ครูใช้สื่อการสอนที่ฝึกการคิด การแก้ปัญหา และการค้นพบความรู้
๘. ครูใช้แหล่งเรียนรู้ที่หลากหลายและเชื่อมโยงประสบการณ์กับชีวิตจริง
๙. ครูฝึกฝนกิจกรรมรายทและวินัยตามวิถีวัฒนธรรมไทย
๑๐. ครูสังเกตและประเมินพัฒนาการของนักเรียนอย่างต่อเนื่อง

การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ภาษาไทย

กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ได้กำหนดสาระหลักไว้ ๕ หัวข้อ ได้แก่ สาระที่ ๑ การอ่าน สาระที่ ๒ การเขียน สาระที่ ๓ การฟัง การดูและการพูด สาระที่ ๔ หลักการใช้ภาษา และสาระที่ ๕ วรรณคดีและวรรณกรรม เมื่อจะนำไปใช้จัดการเรียนการสอนครูจะต้องพยายามจัดในลักษณะบูรณาการ อันเป็นกระบวนการเรียนรู้ตามธรรมชาติของภาษา โดยมีจุดเน้นการจัดการเรียนการสอนภาษาไทย ดังนี้

๑. เน้นการเรียนรู้ภาษาเพื่อการสื่อสารกับผู้อื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ สามารถใช้ภาษาในการแก้ปัญหาในการดำรงชีวิตและปัญหาของสังคม
๒. เน้นการสอนภาษาในฐานะเครื่องมือของการเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนสามารถแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง สามารถนำความรู้มาใช้ในการพัฒนาตนเอง
๓. เน้นการพัฒนาความคิดของผู้เรียน ให้มีประสบการณ์และประมวลคำมากพอที่จะสร้างความคิดได้ลึกซึ้ง และคิดได้อย่างชาญฉลาดรอบคอบ
๔. เน้นการรักภาษาไทยในฐานะเป็นวัฒนธรรม และถ่ายทอดวัฒนธรรมได้อย่างสร้างสรรค์

ลักษณะของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

๑. Active Learning

เป็นกิจกรรมที่ผู้เรียนเป็นผู้ปฏิบัติด้วยตนเอง ด้วยความกระตือรือร้น ได้ใช้ประสาทสัมผัสต่าง ๆ ทำให้เกิดการเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างแท้จริง ครูทำหน้าที่เตรียมการจัดบรรยากาศการเรียนรู้ จัดสื่อสิ่งเร้า เสริมแรง ให้คำปรึกษา และสรุปสาระการเรียนรู้ร่วมกัน

๒. Construct

เป็นกิจกรรมที่ผู้เรียนได้ค้นพบสาระสำคัญหรือองค์การความรู้ใหม่ด้วยตนเอง อันเกิดจากการได้ศึกษาค้นคว้า ทดลอง แลกเปลี่ยนเรียนรู้ และลงมือปฏิบัติจริง ทำให้ผู้เรียน รักการอ่าน รักการศึกษาค้นคว้า เกิดทักษะในการแสวงหาความรู้ เห็นความสำคัญของการเรียนรู้ ซึ่งนำไปสู่ การเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ (Learning Man) ที่พึงประสงค์

๓. Resource

เป็นกิจกรรมที่ผู้เรียนได้เรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ต่างๆ ที่หลากหลาย ทั้งบุคคล และ เครื่องมือ ทั้งในและนอกห้องเรียน ผู้เรียนได้สัมผัสและสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม ทั้งที่เป็น มนุษย์ ธรรมชาติ และเทคโนโลยี ตามหลักการที่ว่า "การเรียนรู้เกิดขึ้นได้ทุกที่ทุกเวลาและทุก สถานการณ์"

๔. Thinking

เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมกระบวนการคิด ผู้เรียนได้ฝึกวิธีคิดในหลายลักษณะ อัน จะทำให้ผู้เรียนเป็นคน que คิดเป็น แก้ปัญหาเป็น คิดอย่างรอบคอบ มีเหตุผล มีวิจารณ์ญาณใน การคิด มีความคิดสร้างสรรค์ มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ที่จะเลือกรับและปฏิเสธข้อมูล ข่าวสารต่างๆ ได้อย่างเหมาะสม ตลอดจนจนสามารถแสดงความคิดเห็นได้อย่างชัดเจนและมี เหตุผล

๕. Happiness

เป็นกิจกรรมที่ผู้เรียนได้เรียนอย่างมีความสุข เป็นความสุขที่เกิดจากผู้เรียนได้ เรียนในสิ่งที่ตนสนใจสาระการเรียนรู้ ชวนให้สนใจใฝ่ค้นคว้าศึกษาท้าทาย ให้แสดง ความสามารถและให้ใช้ศักยภาพของตนอย่างเต็มที่ ปฏิสัมพันธ์ (Interaction) ระหว่างผู้เรียน กับครูและระหว่างผู้เรียนด้วยกันที่เป็นกัลยาณมิตรและมีกิจกรรมร่วมกัน จะทำให้ผู้เรียนรู้สึกมี ความสุขและสนุกกับการเรียน

๖. Participation

เป็นกิจกรรมที่ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการวางแผนกำหนดงาน วางเป้าหมาย ร่วมกัน และมีโอกาสเลือกทำงานหรือศึกษาค้นคว้าในเรื่องที่ตรงกับความสามารถ ความสนใจ ของตนเอง ทำให้ผู้เรียนเรียนด้วยความกระตือรือร้น มองเห็นคุณค่าของสิ่งที่เรียน และสามารถ ประยุกต์ความรู้นำไปใช้ประโยชน์ในชีวิตจริง

๗. Individualization

เป็นกิจกรรมที่ครูให้ความสำคัญแก่ผู้เรียนในความเป็นเอกลักษณ์บุคคล ครูยอมรับความสามารถ ความคิดเห็น และความแตกต่างระหว่างบุคคลของผู้เรียน ครูมุ่งให้ผู้เรียนได้พัฒนาตนเองให้เต็มศักยภาพมากกว่าเปรียบเทียบแข่งขันระหว่างกัน โดยมีความเชื่อมั่นว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถในการเรียนรู้ได้ และมีวิธีการเรียนรู้ที่แตกต่างกัน

๘. Good Habit

เป็นกิจกรรมที่ผู้เรียนได้พัฒนาคุณลักษณะนิสัยที่ดีงาม เช่น ความเมตตา กรุณา ความขยัน ความมีน้ำใจ ความมีระเบียบวินัย ฯลฯ และลักษณะนิสัยการทำงานอย่างเป็นกระบวนการ การทำงานร่วมกับผู้อื่น การยอมรับผู้อื่น การเห็นคุณค่าของงาน เป็นต้น

หลักการจัดประสบการณ์เรียนรู้ที่เห็นผู้เรียนเป็นสำคัญ

๑. ครูต้องมีการวิเคราะห์และจัดเตรียมองค์ประกอบของการเรียนรู้ ดังนี้

๑.๑ ด้านตัวผู้สอน

- ครูต้องรู้จักจุดประสงค์ของการสอนหรือจุดมุ่งหมายการจัดกิจกรรมแต่ละครั้งว่า การจัดประสบการณ์การเรียนรู้แต่ละครั้งนั้น จัดขึ้นเพื่ออะไร ตอบสนองการเรียนรู้ด้านไหนของผู้เรียน

- ครูต้องมีความรู้ในสาระที่จะสอน ทั้งรู้ลึกและรู้รอบ เพื่อประโยชน์ในการไขข้อข้องใจของผู้เรียนและการบูรณาการสาระการเรียนรู้

- ครูควรรู้จักรูปแบบและวิธีการจัดการเรียนรู้ที่หลากหลาย เพื่อให้เหมาะสม เกิดความยืดหยุ่นและน่าสนใจ

- ครูควรรู้จักและสามารถจัดหาหรือแนะนำแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย ทั้งแหล่งเรียนรู้ภายในโรงเรียนและภายนอกโรงเรียน ทั้งแหล่งเรียนรู้ที่เป็นบุคคล สื่อ และสถานที่

- ครูควรศึกษาและนำจิตวิทยาการเรียนรู้มาปรับใช้กับผู้เรียนของตน

๑.๒ ด้านผู้เรียน

ครูควรศึกษาหารายละเอียดและรู้จักผู้เรียนของตนในแต่ละด้านต่อไปนี้

- วัย – ผู้เรียนอยู่วัยใด และวัยนั้นๆ มีลักษณะทางด้านอุปนิสัย ทักษะคติ หรือการเรียนรู้อย่างไร

- จำนวน – ผู้เรียนมีจำนวนเท่าไร และจำนวนนั้นๆ เหมาะสมกับการจัดประสบการณ์การเรียนรู้รูปแบบใดบ้าง

- เพศ – ผู้เรียนเป็นเพศใด เพศของนักเรียนมีผลต่อการรับรู้และการแสดงออก รูปแบบใดบ้าง

- อุปนิสัย – ผู้เรียนแต่ละคนมีอุปนิสัยอย่างไร และอุปนิสัยใดควรส่งเสริมเพิ่มเติม หรือควรปรับปรุงหรือไม่

- พื้นฐานทางครอบครัว – ผู้เรียนแต่ละคนมีครอบครัวลักษณะใด และครอบครัวมีอิทธิพลต่อตัวนักเรียนด้านใดและอย่างไรบ้าง

- ประสบการณ์การเรียนรู้ – ผู้เรียนแต่ละคนได้รับการปลูกฝังพฤติกรรม การเรียนรู้มาอย่างไร เป็นอุปสรรคหรือส่งเสริมการเรียนรู้ในอนาคตหรือไม่

- ประวัติผลการเรียน – ผู้เรียนแต่ละคนมีพื้นฐานความรู้และความคิดอย่างไร มีความพร้อมจะเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ หรือควรได้รับการซ่อมเสริมส่วนใดหรือไม่

๑.๓ ด้านสาระการเรียนรู้

- ครูต้องจัดแบ่งเนื้อหาสาระให้เหมาะสมกับการจัดหลักสูตร ผลการเรียนรู้ที่คาดหวังและระยะเวลาเรียน

- ครูควรเรียงลำดับเนื้อหา จากง่ายไปหายาก จากสำคัญมากไปสำคัญน้อย หรือจากความน่าสนใจมากไปหาน้อย ให้เหมาะสมกับลักษณะของผู้เรียน

๑.๔ ด้านวิธีการจัดการเรียนรู้

- ครูควรออกแบบการจัดการประสบการณ์การเรียนรู้ให้เหมาะสมกับเนื้อหาและลักษณะของผู้เรียน

- ครูต้องพยายามจัดการเรียนรู้ที่เน้นนักเรียนเป็นสำคัญ

- ครูควรใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่หลากหลาย เพื่อให้การจัดกิจกรรมตอบสนองการเรียนรู้ของผู้เรียนและเนื้อหาต่างๆ ได้อย่างเหมาะสม

๑.๕ ด้านสื่อ สถานที่และเวลา

- ครูควรผลิตหรือจัดหาและเลือกใช้สื่อการเรียนรู้ที่หลากหลายและเหมาะสมกับเนื้อหาและลักษณะของผู้เรียน

- ครูควรจัดหาและเลือกใช้สถานที่ให้เหมาะสมกับรูปแบบการจัดการเรียนรู้และจำนวนผู้เรียน

- ครูควรสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ทั้งบรรยากาศทางกายภาพและจิตใจเพื่อให้ผู้เรียนเรียนรู้อย่างมีความสุข

- ครูควรจัดสรรเวลาให้เหมาะสมกับกิจกรรมการเรียนรู้และผลการเรียนรู้ที่คาดหวังของเนื้อหาของแต่ละสาระการเรียนรู้

๒. ครูต้องพยายามจัดการเรียนรู้ที่ทำให้ความรู้มาจากความต้องการของนักเรียนเอง ได้แก่ ความอยากรู้ ความอยากลอง ความอยากแก้ปัญหา ความอยากแสดงออก ความอยากประสบความสำเร็จ เป็นต้น

๓. ครูต้องให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้อย่างแท้จริง คือลงมือคิด ปฏิบัติ สรุปความรู้ด้วยตนเอง รวมทั้งให้ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์ ทั้งสมาชิกในกลุ่มและสมาชิกระหว่างกลุ่มและปฏิสัมพันธ์กับผู้สอน

๔. จัดกิจกรรมให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อม

การจัดการเรียนในแต่ละวิธีการนั้น มีข้อดีและข้อจำกัดแตกต่างกันไป ทั้งนี้ก็ขึ้นอยู่กับความเหมาะสมและความเป็นไปได้ เช่น การศึกษานอกสถานที่อาจมีค่าใช้จ่ายและเสียเวลามากกว่าการชมจากภาพวีดิทัศน์หรือภาพถ่ายที่โรงเรียน แต่การเรียนรู้และความประทับใจเกิดขึ้นได้มากกว่า ในบางกรณี การเชิญวิทยากรมาสาธิตหรือให้ความรู้ที่โรงเรียนอาจทำให้ นักเรียนเกิดความรู้เท่ากับเดินทางไปชมหรือไปฟังการสาธิตนั้น ๆ ในกรณีนี้ ครูอาจเลือก การเชิญวิทยากรเพราะเสียค่าใช้จ่ายน้อยและประหยัดเวลากว่าก็ได้

๕. เปิดโอกาสให้นักเรียนนำสิ่งที่ได้เรียนรู้นั้นไปใช้

ในการเรียนรู้นั้น หากนักเรียนไม่ได้ใช้ความรู้หรือไม่ได้แสดงผลของการเรียนรู้ออกมา ครูอาจไม่ทราบว่า การเรียนรู้นั้นถูกต้องครบถ้วนหรือไม่ อีกประการหนึ่ง เมื่อความรู้ได้ไม่ได้ใช้หรือไม่ได้แสดงออกมาในแง่การปฏิบัติและนำไปใช้ นักเรียนก็จะลืมความรู้นั้นได้ง่าย ฉะนั้น ครูจึงควรให้นักเรียนได้มีโอกาสนำความรู้นั้นไปใช้ โดยครูอาจให้นักเรียนมีกิจกรรมต่าง ๆ ขึ้น

การจัดกิจกรรมนี้ หมายถึงการจัดให้มีกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่ง หรืออาจมีหลายกิจกรรมขึ้นมา อาจจัดขึ้นตามเทศกาล วันพิเศษต่างๆ หรือจัดเป็นโครงการระหว่างภาคเรียน เพื่อให้นักเรียนได้มีส่วนร่วมในการเรียนรู้นี้ กิจกรรมที่นักเรียนสามารถเรียนรู้หรือมีส่วนร่วมนี้ได้แก่ การโต้วาที การอภิปราย ร้องเพลง ขับเสภา การแสดงได้แก่ การแสดงละคร การแสดงโขน การละเล่น เช่น การละเล่นเพลงพื้นบ้าน การประกวดหรือแข่งขัน เช่น แข่งขันตอบปัญหา ประกวดแต่งกลอน ครูอาจใช้ผลงานนักเรียนหรือการจัดกิจกรรมเหล่านี้ เป็น

ส่วนหนึ่งในการประเมินผลการเรียนรู้ โดยมีการอภิปรายสรุปผลระหว่างครูกับนักเรียนหลังการจัดกิจกรรมแต่ละกิจกรรม

ตัวอย่างการกิจกรรมเรียนรู้ที่เน้นนักเรียนเป็นศูนย์กลาง

การเรียนรู้จากประสบการณ์จริง

การเรียนรู้จากประสบการณ์จริง ก็หมายถึง การที่นักเรียนได้เกิดความรู้ ความเข้าใจ หรือทักษะจากการได้พบเห็นของจริง หรือมีประสบการณ์ตรงในเรื่องนั้น เช่น นักเรียนเรียนวิธีการไต่वाที่ การเรียนรู้จากประสบการณ์จริงก็คือ นักเรียนได้มีโอกาสไปชมการไต่वाที่จริง ๆ หรือ นักเรียนทำหน้าที่เป็นผู้ดำเนินรายการ เป็นฝ่ายค้าน เป็นฝ่ายเสนอ หรือมีส่วนร่วมอย่างใดอย่างหนึ่งในการไต่वाที่ นั่นเอง ดังคำกล่าวที่ว่า

**“การศึกษา มิใช่เป็นการ เรียนเรียน ท่องท่อง
แต่เป็นการเห็น อย่างถูกต้องและสมบูรณ์ ด้วยตนเอง”**
(พุทธทาสภิกขุ)

การเรียนรู้จากประสบการณ์จริงในวิชาภาษาไทย

ในวิชาภาษาไทย บางเนื้อหา นักเรียนต้องเรียนเข้าไปซ้ำมาหลายปี แต่ก็ยังไม่เข้าใจ หรือยังไม่เข้าใจ เช่น หลักภาษา เป็นต้น ทั้งนี้ก็เพราะนักเรียนไม่ได้เรียนจนถึงขั้นการเรียนรู้ หากครูมีการจัดการเรียนการสอนให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้แล้ว นักเรียนก็就会有ความเข้าใจในเนื้อหาอย่างคงทนถาวร

การเรียนรู้จากประสบการณ์จริงนี้ จริง ๆ แล้วก็เหมาะสมกับวิชาภาษาไทยมาก เพราะสิ่งที่นักเรียนจะได้ศึกษาเรียนรู้ นั้นก็คือสิ่งที่นักเรียนจะได้นำไปใช้นอกห้องเรียนได้และนำไปใช้ได้ตลอดเวลาด้วย เช่น ในการเรียนเมื่อครูให้นักเรียนศึกษาภาษาสื่อสารในสื่อมวลชน โดยการสังเกตจากการฟังการรายงานข่าวทางโทรทัศน์ ในชีวิตประจำวัน เมื่อฟังข่าวครั้งใด นักเรียนก็จะสังเกตการใช้ภาษาในการรายงานข่าวและนำสิ่งที่เคยได้ศึกษาแล้วนั้นมาใช้ประโยชน์ โดยไม่ได้คำนึงว่า ขณะนั้นก็เป็นการเรียนรู้เหมือนกัน

นอกจากนี้ ความมุ่งหวังประการสำคัญของครูสอนวิชาภาษาไทย ก็คือ ต้องการให้นักเรียนมีทักษะในการใช้ภาษาทั้งฟัง พูด อ่าน เขียน เพื่อให้ นักเรียนสามารถนำไปใช้ได้ในชีวิตประจำวันได้อย่างมีประสิทธิภาพด้วย ดังนั้น วิธีการเรียนรู้จากประสบการณ์จริงนี้ จึงน่าจะเอื้ออำนวยให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ภาษาจนถึงขั้นนำไปใช้ได้มีประสิทธิภาพ

ฉะนั้น การเรียนภาษาไทยจำเป็นต้องให้นักเรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริงให้มาก เหตุผลประการหนึ่ง ก็คือ นักเรียนจะได้เกิดการเรียนรู้จนถึงขั้นเข้าใจ และสามารถนำความรู้ และทักษะในการใช้ภาษาที่ได้รับจากการเรียนรู้ไปใช้ได้ในชีวิตประจำวัน

ประโยชน์จากการจัดการเรียนรู้จากประสบการณ์จริง

๑. นักเรียนเรียนรู้ได้เร็ว และเรียนรู้เนื้อหาได้มากขึ้น

การพบเห็นของจริงย่อมทำให้นักเรียนเกิดความเข้าใจง่ายกว่าการฟังครูอธิบาย หรือการอ่านจากหนังสือ เช่น ครูอธิบายถึงสัตว์ที่ปรากฏชื่อในวรรณคดี หากนักเรียนได้เห็น สัตว์จริง ๆ หรือให้ดูจากภาพ ย่อมทำให้นักเรียนเข้าใจได้ง่ายกว่ารู้เพียงชื่อ และ ประหยัดเวลาในการเรียนเรื่องนั้นๆ ด้วย

๒. นักเรียนเรียนเรื่องที่ยากและซับซ้อนได้ง่ายขึ้น

การอธิบายเนื้อหาบางบทเรียนนักเรียนที่ไม่เคยสัมผัสประสบการณ์จริงอาจต้องใช้ จินตนาการมาก เช่น ความแห้งแล้งและความชุ่มชื้นของผืนนา หากนักเรียนได้มีโอกาส เห็นผืนนาและการทำงานของชาวนาหรือมีโอกาสปลูกข้าว ก็จะทำให้เข้าใจความยากลำบาก ของชาวนาและเข้าใจงานเขียนที่เกี่ยวกับชาวนาได้ดียิ่งขึ้น

๓. นักเรียนเกิดความประทับใจสิ่งที่เรียน ทำให้จดจำเรื่องราวและเห็นคุณค่าของสิ่งที่เรียน

การจำเนื้อหาหรือหลักการได้ เป็นผลมาจากการเข้าใจสิ่งๆนั้น การได้ประสบ เหตุการณ์จริงและลงมือปฏิบัติจะทำให้เกิดความเข้าใจและจดจำเรื่องราวนั้นได้ เช่น หาก เรียนวิธีการไถว่าที่ และให้นักเรียนมีโอกาสไถว่าที่ ย่อมทำให้นักเรียนจดจำวิธีการและ หลักเกณฑ์การไถว่าที่ได้ และเกิดความรู้สึกอยากมีส่วนร่วมในการไถว่าที่ในโอกาสอื่นๆ ต่อไป

๔. นักเรียนสนใจบทเรียน มีความกระตือรือร้นในการเรียน

วัยและประสบการณ์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาย่อมต้องการกิจกรรมที่มีการ เคลื่อนไหว หรือสนองตอบต่อความอยากรู้อยากเห็น การที่ครูอธิบายเรื่องราวในชั้นเรียนอาจ ทำให้นักเรียนสนใจเป็นบางเรื่อง ขึ้นอยู่กับวิธีการพูดและบุคลิกของครูแต่ละคน อย่างไรก็ตาม หากทุกเรื่องราวเป็นการฟังจากครูทั้งหมดย่อมเกิดความจำเจและความเบื่อหน่ายได้ ซึ่ง ผิดกับการได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริงซึ่งมีความหลากหลายแม้จะเป็นเหตุการณ์เดียวกัน เช่น การศึกษางานเขียนข่าวจากการรายงานข่าวทางสื่อมวลชน แม้จะเป็นข่าวเดียวกัน แต่ ก็มี การรายงานข่าวในของสื่อต่างชนิดกัน ย่อมมีเนื้อหาและความรู้สึกที่เกิดจากการอ่านข่าว ต่างกัน

๕. เพิ่มพูนความรู้และประสบการณ์ของครู

การเรียนรู้จากประสบการณ์จริงก็เป็นการเรียนรู้ของครูด้วย เพราะการพบเห็นสิ่งที่เป็นของจริง เช่น การเดินทางไปทัศนศึกษา เป็นต้น ในแต่ละครั้งก็ให้ประสบการณ์ที่แตกต่างกัน หรือการชมการอภิปรายหรือการโต้วาที ก็จะมีข้อคิดเห็นและรายละเอียดต่างๆ อันเป็นข้อสังเกตที่ครูผู้สอนได้รับเพิ่มเติมตลอดเวลา ฉะนั้น ทุกครั้งที่ครูจัดกิจกรรมการเรียนรู้สำหรับนักเรียน นั่นก็จะเป็นการจัดการเรียนรู้ของตัวเองด้วย

ข้อควรคำนึงในการจัดกิจกรรม

๑. พยายามจัดกิจกรรมให้ใกล้เคียงกับประสบการณ์จริงที่สุด เช่น หากครูต้องการให้นักเรียนเกิดจินตนาการเกี่ยวกับความงดงามของวัดเบญจมบพิตร แต่ไม่สามารถพานักเรียนไปชมได้เนื่องจากสถานที่ของโรงเรียนอยู่ไกลจากกรุงเทพฯ ครูอาจพานักเรียนไปชมความงดงามของวัดที่อยู่ใกล้เคียง ทั้งนี้ เพื่อให้นักเรียนได้ชมความงดงามในส่วนต่างๆ ของโบสถ์และวิหารของวัดนั้นๆ นักเรียนก็จะเกิดความเข้าใจในศิลปะของงานสถาปัตยกรรมได้ใกล้เคียงกับการชมวัดเบญจมบพิตรเช่นเดียวกัน

๒. ครูก็ถือเป็นประสบการณ์จริงอย่างหนึ่งที่นักเรียนจะสังเกตและเลียนแบบ โดยเฉพาะการใช้ภาษาผ่านวัจนภาษาและอวัจนภาษาของครูในระหว่างการสอน ดังคำกล่าวที่ว่า

“ตำราที่ดีที่สุดสำหรับนักเรียนก็คือ **ตัวครู**
สิ่งใดที่ครูได้สอนซ้ำพเจ้าจากหนังสือ สิ่งนั้นซ้ำพเจ้าจำได้น้อยเหลือเกิน
แต่สิ่งที่ครูสอนโดยไม่ต้องใช้หนังสือ นั้น ซ้ำพเจ้ามักจะจำได้แจ่มแจ้งดี”

(มหาตมคานธี)

๓. การจัดกิจกรรมต่างๆ ต้องขึ้นอยู่กับความต้องการและความพร้อมของผู้เรียน เช่น การจัดให้มีอภิปราย ครูอาจให้นักเรียนสำรวจความต้องการของสมาชิกเพื่อเลือกหัวข้อที่นักเรียนสนใจมาอภิปราย หรือครูให้นักเรียนเป็นผู้คิดยุติที่จะใช้ในการโต้วาทีเอง เป็นต้น นอกจากนี้ ยังขึ้นอยู่กับความพร้อมของสิ่งแวดล้อมทั้งบุคคล เวลา และสถานที่ด้วย เช่น ในการเดินทางไปศึกษานอกสถานที่ ครูต้องคำนึงถึงงบประมาณ ช่วงเวลาที่จัด และความพร้อมของสถานที่ที่จะไปด้วย

๔. ต้องควบคุมให้นักเรียน “คิด” ระหว่างได้ “พบเห็น” หมายถึง ครูจะต้องบอกจุดประสงค์ที่ชัดเจนในการร่วมกิจกรรมในแต่ละครั้ง เช่น การให้นักเรียนได้ชมการสาธิตของวิทยากร ครูจะต้องบอกส่วนสำคัญที่นักเรียนจะต้องสังเกต โดยนักเรียนไม่จำเป็นต้องจดจำรายละเอียดทั้งหมด และชี้แนะนักเรียนว่า ส่วนใดบ้างที่นักเรียนจะสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้

๕. ส่งเสริมการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ให้ความสำคัญกับสิ่งใกล้ตัว และใช้ทรัพยากรให้คุ้มค่า เช่น การเรียนเรื่อง มอม ครูอาจให้นักเรียนสังเกตพฤติกรรมสัตว์เลี้ยงของนักเรียนในการเรียนเรื่อง สิ่งแวดล้อมกับชีวิตมนุษย์ ครูอาจให้นักเรียนรวบรวมปัญหาสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นกับชุมชนของนักเรียน เพื่อนำมาอภิปรายหาแนวทางแก้ไขต่อไป ในการทำสื่อหรือผลงานประกอบการเรียน ครูควรสนับสนุนให้นักเรียนใช้วัสดุในท้องถิ่นที่หาง่าย โดยไม่เสียค่าใช้จ่ายหรือราคาถูกลง เพื่อให้นักเรียนเห็นคุณค่าของสิ่งใกล้ตัว และเป็นการปลูกจิตสำนึกให้เกิดความหวงแหนในสมบัติของส่วนรวมอีกด้วย

ตัวอย่างการดำเนินการจัดการเรียนรู้จากประสบการณ์จริง ในวิชาภาษาไทย

เรื่อง	วัตถุประสงค์	กิจกรรมการเรียนรู้	นำไปใช้
๑. นิราศเมืองแกลง	๑. เพื่อให้นักเรียนสามารถแต่งนิราศได้ ๒. เพื่อให้นักเรียนเห็นคุณค่าในงานเขียนของกวีไทย	- ครูสาธิตการแต่งนิราศ - ครูพานักเรียนไปทัศนศึกษา แล้วให้นักเรียนแต่งนิราศให้เข้ากับสถานการณ์ - ครูให้นักเรียนอภิปรายแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับความยากลำบากในการเดินทางของคนสมัยก่อน	- ครูให้นักเรียนจัดนิทรรศการแสดงแผนที่การเดินทางของสุนทรภู่ - ครูให้นักเรียนจัดแสดงผลงานการเดินทางไปทัศนศึกษา
๒. ราชาศัพท	๑. เพื่อให้นักเรียนใช้คำราชาศัพท์ได้ถูกต้อง	- ครูให้นักเรียนรวบรวมคำราชาศัพท์ที่ปรากฏในรายการ โทรทัศน์และในข่าวหนังสือพิมพ์ - ครูให้นักเรียนอภิปรายเปรียบเทียบการใช้คำราชาศัพท์ในละครโทรทัศน์กับการรายงานข่าวประจำวัน	- ครูให้นักเรียนเขียนรายงานข่าวเกี่ยวกับพระราชกรณียกิจของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเนื่องในวันเฉลิมพระชนมพรรษา - ครูให้นักเรียนนำเสนอผลการอภิปรายเปรียบเทียบการใช้คำราชาศัพท์ในละครโทรทัศน์กับการรายงานข่าวประจำวัน
๓. การเขียนจดหมายเพื่อกิจธุระ	๑. เพื่อให้นักเรียนเขียนจดหมายเพื่อกิจธุระได้ถูกต้อง	- ครูให้นักเรียนวิเคราะห์รูปแบบจดหมายเพื่อกิจธุระที่รวบรวมจากแหล่งต่างๆ - ครูให้นักเรียนรวบรวมข้อบกพร่องและการแก้ไขรูปแบบการเขียนและเนื้อหาในจดหมายที่รวบรวมจากแหล่งต่างๆ	- ครูให้นักเรียนเขียนจดหมายทางไปรษณีย์ถึงครูหรือบุคคลอื่นตามหัวข้อที่ครูกำหนด โดยใช้รูปแบบที่ศึกษามาแล้ว - ครูให้นักเรียนเขียนจดหมายอิเล็กทรอนิกส์ถึงครูทางอินเทอร์เน็ตตามหัวข้อที่ครูกำหนด โดยใช้รูปแบบเดียวกับการเขียนจดหมายทางไปรษณีย์
๔. การเขียนบทความ	๑. เพื่อให้นักเรียนสามารถเขียนบทความได้ถูกต้อง	- ครูให้นักเรียนแบ่งประเภทบทความที่รวบรวมจากสิ่งพิมพ์ต่างๆ เช่น หนังสือพิมพ์ นิตยสาร เป็นต้น - ครูให้นักเรียนวิเคราะห์ลักษณะบทความที่เลือกจากสิ่งพิมพ์	- ครูเชิญชวนให้นักเรียนเขียนบทความลงวารสารของโรงเรียน - ครูจัดประกวดบทความแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับงานกีฬาที่จัดขึ้นของโรงเรียน

กิจกรรมท้ายบท

๑. ให้ออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มา ๑ กิจกรรม
  ๒. พิจารณาตอบคำถามต่อไปนี้ ตามความคิดเห็นและประสบการณ์ของท่านเอง
    ๑. ท่านต้องการเป็นครูภาษาไทยจริงหรือ ท่านมีเหตุผลอย่างไร
.....
    ๒. ท่านเข้าใจความหมายของชื่อกระบวนวิชา “การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนภาษาไทย” มากน้อยเพียงใด เข้าใจว่าอย่างไร
.....
    ๓. ท่านเรียนวิชานี้ไปเพื่ออะไร หากท่านจะเป็นครูภาษาไทย ท่านไม่ต้องเรียนวิชานี้ได้หรือไม่ เพราะเหตุใด
.....
    ๔. การเรียนการสอนวิชาภาษาไทยที่ท่านเคยเรียนมา กับที่ท่านจะต้องไปปฏิบัติเมื่อท่านไปเป็นครู จะมีความเหมือนหรือแตกต่างกันหรือไม่ อย่างไร
.....
    ๕. การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เป็นภาระที่หนักหรือไม่ เพราะอะไร
.....
- แล้วตรวจคำตอบของท่านเปรียบเทียบกับคำตอบในกิจกรรมท้ายบทที่ ๑ ว่า
- ก. ท่านสามารถตอบคำถามทั้งหมดได้หรือไม่ ตอบได้หมดก่อนเรียนหรือหลังเรียน
  - ข. คำตอบก่อนและหลังเรียนวิชานี้จบ เหมือนกันหรือไม่ เหตุใดจึงเป็นเช่นนั้น
  - ค. ท่านยังอยากเป็นครูภาษาไทยหรือไม่
